

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

כסא א טור ש"ע ח"מ
סימן קט סוף ה
בג"ה:
ע ב מ"י פ"ט מהלכות
מלוה ולה ה"ב ו סג
ע"ש ד:
ע"ג ג מ"י פ"ט מה"ל
אשוח הלכה ד סג
ע"ש מה טור ש"ע א"ע
סימן טט סוף ד סימן פ
סוף טו בה"ה ו"י פ"א
סוף א בה"ה:
ע"ב ד מ"י פ"ט מה"ל
מלוה ולה הלכה ו
סג סוף ד טו"ע ח"מ
סימן קט סוף ו:
ע"ג ה מ"י שם הלכה ב
ופ"ט שם ה"ל ד סג
שם טו"ע ח"מ סימן ק"א
סוף ח:
ע"ד ו מ"י שם פ"ט הלכה
ו וע"ש שם סג שם
טו"ע ח"מ ק"ט סוף
ו:
ע"ה ז ה ט מ"י שם הלכה
ג סג שם טו"ע ש"ע
שם סוף ה:
ע"י מ"י פ"ט מהלכות
מכירה הלכה ט סג
ע"ש סג טור ש"ע ח"מ
סימן רכו סוף א:

בדיתמי דלאו בני פירעון נינהו. [א] א"ע"ג זה ממוזר להם
קרקע הוו להו כיתומים שקנו קרקע לאחר מיתת
אביהן דאין בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואף על גב דכשגזו
קרקע בחובת אביהן אמרינן שיש
חוב חוזר וגובה מהן: **רצ"ה** מזה
גובה ומזה גובה. ואע"ג דאמרינן
אין גזינן מנכסים משועבדים במקום
שיש נכסים בני חורין אפי"ן הן זיבורית
שאני הכא דכולהו משעבדי נינהו:
אב"ל זבן עידית וזיבורית. נראה
דאירי שפיר אפי"ן דשניק
זיבורית מ"מ הולך טעמא דלהכי
טריחי וזיני ארעא דלא חזי לך ללא
מנ"ל א"ל הנחתי לך מקום לגבות
ממנו כדאמר בסמוך גבי שניק
זיבורית דכוותיה דשנתא ב"ח אהב
זיבורית טפי מזיבורית [ב] ובע"כ של
שמעון היה יכול ליקח טפי פורתא
כדאמרינן לעיל דאמר א"כ נעלת
דלת בפני לויין ולא אילטרין לטעמא
דלהכי טריחי וזינא ארעא דלא חזי לך
אלא משום דזבן זיבורית אצל משום
זבין עידית דכמו שהיה שמעון יכול
לא אילטרין דכמו שהיה שמעון יכול
לדחמו אלל זיבורית וזיבורית גם לו
יכול לדחמו דמה מכר לו ראשון
לשני כל זכות שצדק לידו:
מצ"א א"ע הנחתו דך במקום אבות.
לאו דוקא קאמר הא לינא

בנוקין נמי נימא הכי אלא הכא במאי עסקינן
ביתמי דלאו בני פירעון נינהו ושיעבודא
דיליה עליה דידיה רמיא הלכך ליכא למימר
הכי אלא משום דאמר להו טעמא מאי אמור
רבנן א"ן נפרעין מנכסים משועבדים במקום
שיש בני חורין משום תקנתא דידי א"נא בהא
תקנתא לא ניחא לי כדרבא דאמר רבא כל
האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו
שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא דאמר
רב הונא יכילה אשה שתאמר לבעלה איני
זיונית ואיני עושה: דפשיטא מכר לוקח
בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו ליתו
כולהו וליגבו מעידית דהא אחרונה היא
ובינונית וזיבורית ליתגהו גביה דמצי למימר
להו גבו מבינונית וזיבורית דלא ניחא לי
בתקנתא דרבנן אבל מכר עידית ושייר
בינונית וזיבורית מאי סבר אביי למימר
אתו כוליהו גבו מעידית א"ל רבא א"מ
מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו
וכיון דאילו אתו גבי לוקח ראשון מצי אגבי
להו מבינונית וזיבורית ואע"פ דכי זבני
בינונית וזיבורית אכתי עידית בני חורין
הואי א"ן נפרעין מנכסים משועבדים כל
זמן דאיכא בני חורין מצי א"ל לא ניחא לי
בהאי תקנה לוקח שני נמי ומצי א"ל גבי
בינונית וזיבורית דכי זבין לוקח שני אדעתא
דכל זכותא דה"ל לראשון בגוה זבין אמר
רבא ואובן שמכר כל שדותיו לשמעון
והלך שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא
ב"ח דראובן רצה מזה גובה מזה גובה
הוא אמרן אלא דזבן בינונית אבל זבן
עידית וזיבורית לא דא"ל להכי דייקי וזבני
עידית וזיבורית ארעא דלא חזיא לך ואפילו
זבן בינונית נמי לא אמרן אלא דלא שייך
בינונית דכוותיה דלא מצי א"ל הנחתו לך
מקום לגבי שמעון אבל שייך בינונית
דכוותיה גבי שמעון לא גבי מיניה דמצי
א"ל הנחתו לך מקום לגבות ממנו אמר
אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות
ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון דינא הוא
דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי
א"ל לאו בעל דברים דידי את דאמר ליה אי
מפקת מיניה עלי הדר ואיכא דאמרי אפילו
שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי
דתהוי לשמעון תרעומת עלי ואמר אביי
ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות
ויצאו

בנוקין נמי נימא הכי. אי צעית למישקל זיבורית שקול ואי לא מהדרנא
שטרף זיבורית למריה ומשקול זיבורית צע"כ ואמאי יתיב ליה
עידית אלא מללא טעין הכי צע"כ צהכי עסקינן כגון שמת
המוכר וכיון שלא הניח קרקע אין היתומים בני פירעון דמטלטלי
דיתמי לבעל חוב לא משעבדי
ואע"פ שמוזר להם קרקע הוו להו
כיתמי שקנו קרקע לאחר מיתת
אביהם. ולהכי פריך מנוקין ולא
פריך מנ"ח דמאי לימא ליה אי
שקלת זיבורית שקול ואי לא מהדרנא
שטרף למריה ומשקול מיניה מצי
א"ל האי לכשתחזיר דהא השתא נמי
זיבורית קציעת למפרע לי: הלכך
ליכא למימר הכי. לשון קושיא הוא:
אלא להכי לא גבי מעידית משום
דאמר להו טעמא מאי אמור רבנן
אין נפרעין מנכסים משועבדים
במקום שיש בני חורין משום תקנתא
לדוקח: אלא צהכי תקנתא לא ניחא
לי שקילו כתייבין: דאמר רבא.
במסכת תבוצות: מאי כגון זו. על
הי מלתא אמר רבא: האי מכלל
דאיכא אחרים לא גרסינן ליה:
איני זיונית. משלך: ואיני עושה.
מלאכה דמשום תקנתא דידי דלמלא
לא ספקי לי מזונות צמעה ידי
תקיני לי רבנן מזונות משלך תחת
מעשה ידי צההיא תקנתא לא נימא
לי: פשיטא. צינחמא: מכר לוקח.
שלקח עידית צאחרונה זיבורית
וזיבורית ושייר עידית לפניו כו':
דהא אחרונה היא. ושיעבודיהו
עלה רמיא וזיבורית הא לית ליה
השתא דמצי למימר גבי מיניה דלא
ניחא לי בתקנתא כו': מאי מי
אזלי כוליהו צתר לוקח צ' שהי הוא
לקח שיעבודיהו ומלוקח ראשון לא
גבו דאמר צעניא צתקנתא דרבנן
ועידית דהואי צת חורין צצתי
לקוחות הרשאיות שלכס היא:
ראשון לשני. לוקח ראשון ללוקח
שני: כל זכום שצדק לידו. וכיון
דאי הואי עידית גבי לוקח ראשון
הוה מגבי להו מזיבורית צהכי טענה
דאמרן אי אפשי צתקנתא חכמים
השתא נמי אמר להו לוקח שני זילו
לגבי לוקח ראשון וגבו זיבורית:
ומכר שדה אחת ללוי. וההיא שדה
זיבורית אלאו דהכי מפרש לה לקמיה:
ר"ס. מלי גובה אותה שדה דא"ל
שיעבדי שקלת: ר"ס. משמעון
גובה מזיבורית דא"ל את צעל דברים
דידי את דשקלת כולהו נכסי
דראובן: ולא אמרן. דגובה מלי:
אלא דזבן. לוי זיבורית: ר"ס. עיני.
דקדקתי: וקמסעי דינא צהדיה.
צעל חוב צללקו מאותו קרקע
צדברים אס יס לו לראובן שום

[א] [גיטין מה' ט] גיטין
פ"ג תבוצות פ"ג צ"ב מט;
א תבוצות נח: ע"פ קו:
[ב] [ע"ש] ד' עדין לא;
א גיטין מה' ט' תבוצות
צ"ב [ע"ש] ט' תבוצות צ"ב
צ"ב ד' [ח] וז"ל ד"מ
לענין מוויף שאין שמעון
יכול לעשן מספק דפשיטא
דהכא ליפרע מנכסי יתומים
או ממשעבדים דלרין עדי
קיום דאי לא הכי כו'. כ"ה
צ"ס.

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה צדימני כו'
א"ע"ג כו' י"ב ורשב"א
פירש ביתומים קונים:
[ב] ד"ה אכל כו' ובע"כ
כו' י"ב וי"ד הרשב"א
ושא"י פוסקים והרא"ש
חולק על זו (ועצמג"ר)
סימן ק"ב סוף א:

רבינו הגנאל

בנוקין נמי נימא הכי וכל
שכן ליבעל חוב. דהנן אין
נפרעים מנכסים
משועבדין במקום שיש
בני חורין ואפי"ן הן
זיבורית. ונודחת. ואוקימנא
כגון שמת הלוח לא שבק
מדי דיתמי לאו בני
פירעון נינהו. ושעבודא
על הלוקח רמיא. הלכך
לא יכיל למימר מהדרנא
שטרף דזיבורית למריה
לעולם. וכגון דזבן עידית
באחרונה. ואמאי לא גבו
כולהו מן העידית. דיכיל
למימר ליה מאי טעמ'
אמר רבנן אין נפרעין
מנכסין משועבדין כו'
משום תקנתא דלקוחות.
דמצי לוקח הא תקנתא לא
ניחא לי בה דינא בהדאי
כדריא. דאמר רבא כל
האומר אי אפשי בתקנת
חכמי כגון זו שומעין לו.
מאי כגון זו כדרב הונא
דאמר יכילה אשה שתאמר
לבעלה איני זיונית ואיני
עושה. פשיטא מכר לוקח
זיבורית ובינונית כו'.
ואסיקנא מה מכר ראשון
לשני כל זכות שתבא
לידי. כך לוקח שני בכל
זכותא דהוה ליה ללוקח
דמצי לוקח הא תקנתא לא
ניחא לי בה דינא ביהדאי
דא"ל לאו בעל דברים דידי
את דאמר ליה אי
מפקת מיניה עלי הדר
ואיכא דאמרי אפילו
שלא באחריות נמי דא"ל
לא ניחא לי דתהוי לשמעון
תרעומת עלי ואמר אביי
ראובן שמכר שדה לשמעון
שלא באחריות ויצאו

תציעה על צעל חובו
שצעות (דף מה). דלע"ג דנקיט שטרף אי א"ל אישבע לוי
דלא פרעתיך צעי אישבעי: ולא מצי א"ל צ"ח לראובן: לאו
צעל דברים דידי את. צקרקע זו שכבר יתה מרשותך ואנא
שיעבדי שקילנא: משום דא"ל. ראוין: כי מפקת מיניה עלי הדר.
מה שאתה מוילא משמעון יחזור עלי שהרי קצלתי עלי אחריות:
עסקינן
ולאו

ובמקום ואילו זבין לוי משמעון זיבורית, ששעבד בעל חוב עליה ולא שנק זיבורית משל ראובן אלל שמעון. הלכך רצה לגבות משמעון עידית גובה, דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמנא מלל ראובן אלל כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות, רצה מלי גובה, כגון אם לא ימנא אלל שמעון משל ראובן אלל זיבורית, גובה זיבורית מלי, דאמר ליה לקחת את שעבדי זיבורית, שדיי מוטל עליה, ואע"ג דלילו לקחה לוי לזיבורית וזיבורית אללו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דלראובן לחזור על לוי, כדתן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית, תסס הוא דלראובן בעל חוב הוא ואמר רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אלל בעל חוב כדי חובו לא יטרף לקוחות, אבל כאן שמעון לאו בעל חוב הוא, ואף עליו מכה מירפא הוא צא (בתבוצות צב). ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, אס טריפיה ממנו ישלם לו (ב"מ ד'). ומשתעי דינא בהדיה. דבעל חוב ולשלקו מעל שמעון צכל טענה שיוכל לעשן ולומר פרעתיך כך וכן, או כך וכן יס לי עלין מפיעה ואני מעבד חוב זה תחתיו (שם) אס יס עליו שום לגבות דברים לחובו חוב כנגד חוב, או אישבע לוי דלא פרעתיך (בתבוצות צב). ולא מצי א"ל, בעל חוב, לאו בעל דברים דידי את. דכבר זה, קרקע שמעון אפי נטול, אס יס לך תביעה עלי העמדני דין (ב"מ ד') איני טורף ממך כלום (בתבוצות צב). אי מפקת מיניה עלי הדר. מה שאתה מוילא משמעון יחזור עלי (שם ושם). אפילו שלא באחריות נמי. מכירה לראובן לשמעון, לא מלי א"ל בעל חוב לראובן לאו צעל דברים דידי את (בתבוצות צב).

במקום שיש בני חורין.
לדמו לקוחות לאנטי
ולמימר מיניה גבי שרי
יס לו מקום (גיטין ג).
כל האומר אי אפשי
בתקנת חכמים. מחוקי
לעומתי ואינה טובה לי
(תבוצות צב).
לוי הוילא המקה לזכותו
נעשיו, יכיל לומר כלום
עשו אלא להנחת, איני אי
אפשי צהנאה זו (גיטין
טו). מאי כגון זו.
האיכא אמרי רבא (שם)
צלחו מקנת חכמים היו
מזכרים צהמ"ד שעליה
אמר רבא כל האומר
אי אפשי בתקנת חכמים
כגון זאת המקה שאנו
מזכרים צה שומעין לו
כדרב
הונא. אמרונות שמעון
לאשה תחת מעשה ידיה,
ואי אמריה אי אפשי בתקנת
חכמים צה שומעין לך
שחשו לכל הנשים ומיין דלא
ספקי להו מזונות צממשה
דידין ומיקט להן מזונות
ומעשה ידיהן לבעל, אי
איני לריכה לך, מעונת
אני ואי אפשי לנשות
מלאכה, אמנא לי מזונות,
אי יס לי אמנות יקרי יתר
על כדי מזונותי (בתבוצות
צב). איני ציבורית. משלך,
ראוי עושה. לך כלום
אלא לעלמי (שם) איני
זיונית משל בעלי ואני
עושה לי מלאכה, כדי תקון
רבנן מווי להנחתה מקום
ומיין דלא ספקה צממשה
דידי ואחר כך תקטו מעשה
דידי לבעלה משום איכה,
הלכך יוכלה לומר אי אפשי
(גיטין טו). ראובן שמכר
כל שדותיו לשמעון.
בשטר אחד, דבשי טריכות
אין גזינן מלי אלל א"כ
לקח משמעון אותה שקנת
מראובן צאחרונה, דמצי
א"ל הניח לך שמעון מקום
לגבות הימנו צללקת את
זו ואין זו צעבודך, דאין
נפרעין מנכסים משועבדים
במקום שיש בני חורין
(תבוצות צב). רצה מזה
גובה רצה מזה גובה.

פסולין להעיד אפילו לראובן כיון דיש ריוח לשמעון שמעמיד הקרקע
צידו כדמוכח סוף פרק קמנא דמכות (דף א'). גבי אילנא וטוביה
קרוצים דערב הוו פסילי להו אפילו לגבי לווה ומלוה משום דכי לית
ליה ללוה אול מלוה צתר ערבא א"כ מאי נפקא מיניה ויש לומר
דנפקא מיניה לרציה אחרונה כגון שאמר שמעון אין לי עדים
ואין לי רציה ולאחר זמן מנא רציה או עדים דשמעון אין יכול
להציאם וראובן שלא אמר אין לי עדים יכול להציאם אי נמי
כגון שטוען לצית דין גדול קאולינא ושמעון לא מצי למטרח כמו ראוין: [ועיין בתוספות צ"מ יד. ד"ה דינא ובתבוצות צב: ד"ה דינא:]
ולאו

מוסף רש"י

במקום שיש בני חורין.
לדמו לקוחות לאנטי
ולמימר מיניה גבי שרי
יס לו מקום (גיטין ג).
כל האומר אי אפשי
בתקנת חכמים. מחוקי
לעומתי ואינה טובה לי
(תבוצות צב).
לוי הוילא המקה לזכותו
נעשיו, יכיל לומר כלום
עשו אלא להנחת, איני אי
אפשי צהנאה זו (גיטין
טו). מאי כגון זו.
האיכא אמרי רבא (שם)
צלחו מקנת חכמים היו
מזכרים צהמ"ד שעליה
אמר רבא כל האומר
אי אפשי בתקנת חכמים
כגון זאת המקה שאנו
מזכרים צה שומעין לו
כדרב
הונא. אמרונות שמעון
לאשה תחת מעשה ידיה,
ואי אמריה אי אפשי בתקנת
חכמים צה שומעין לך
שחשו לכל הנשים ומיין דלא
ספקי להו מזונות צממשה
דידין ומיקט להן מזונות
ומעשה ידיהן לבעל, אי
איני לריכה לך, מעונת
אני ואי אפשי לנשות
מלאכה, אמנא לי מזונות,
אי יס לי אמנות יקרי יתר
על כדי מזונותי (בתבוצות
צב). איני ציבורית. משלך,
ראוי עושה. לך כלום
אלא לעלמי (שם) איני
זיונית משל בעלי ואני
עושה לי מלאכה, כדי תקון
רבנן מווי להנחתה מקום
ומיין דלא ספקה צממשה
דידי ואחר כך תקטו מעשה
דידי לבעלה משום איכה,
הלכך יוכלה לומר אי אפשי
(גיטין טו). ראובן שמכר
כל שדותיו לשמעון.
בשטר אחד, דבשי טריכות
אין גזינן מלי אלל א"כ
לקח משמעון אותה שקנת
מראובן צאחרונה, דמצי
א"ל הניח לך שמעון מקום
לגבות הימנו צללקת את
זו ואין זו צעבודך, דאין
נפרעין מנכסים משועבדים
במקום שיש בני חורין
(תבוצות צב). רצה מזה
גובה רצה מזה גובה.